

**ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБІНСЬКОГО**

Інститут філології й журналістики

Кафедра української літератури

ДИПЛОМНА РОБОТА

з історії української літератури

на тему:

**ХУДОЖНІЙ СВІТ ПОВІСТЕВОЇ ПРОЗИ
МИКОЛИ ВІНГРАНОВСЬКОГО**

Студентки 4 курсу АУФ групи
галузі знань 0203 Гуманітарні науки
напряму підготовки 6.020303 Філологія*.
Українська мова і література
Швабської Тетяни Володимирівни

Науковий керівник: доц. Крупка В. П.

Розширена шкала _____

Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Голова комісії _____
(підпис)

(ініціали, прізвище)

Члени комісії _____
(підпис)

(ініціали, прізвище)

(підпис)

(ініціали, прізвище)

(підпис)

(ініціали, прізвище)

м. Вінниця – 2016 рік

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОВІСТЕВОЇ ПРОЗИ МИКОЛИ ВІНГРАНОВСЬКОГО.....	6
1.1 Художній світ як літературознавча категорія.....	6
1.2 Рецепція художньої прози Миколи Вінграновського в науковій думці.....	15
ВИСНОВОК ДО РОЗДІЛУ 1.....	22
РОЗДІЛ 2. ВНУТРІШНІЙ СВІТ ПОВІСТЕВОЇ ПРОЗИ МИКОЛИ ВІНГРАНОВСЬКОГО.....	24
2.1 Герой в художньому хронотопі (повість «Первінка»).....	24
2.2 Ціннісні орієнтації головного персонажа в повісті «Сіроманець».....	29
2.3 Автор і герой у повістях «У глибині дощів» й «Кінь на вечірній зорі»	36
2.4 Художня своєрідність наративу в повісті «Манюня».....	43
ВИСНОВОК ДО РОЗДІЛУ 2.....	49
ВИСНОВКИ.....	51
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	54

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Сучасне українське літературознавство в єдності його традиційно виділених і відносно розмежованих галузей – літературна критика, історія літератури і теорія літератури – давно вже трансформувалося перш за все за рахунок компаративістики й культурології, які бурхливо розвиваються.

Звуження обсягу поняття «художня майстерність» пов'язане з творчістю якогось митця чи окремого твору і в такому разі використовуються номінації: «Майстерність М. Вінграновського», «М. Вінграновський – майстер слова», «майстерність твору», «майстерність оповіді», «майстерність композиції». Ці та інші контексти і словосполучення, терміносистеми при всій їхній метафоричності інспірували і наш намір скористатися аналогіями й усталеними тепер парадигмами: ми зважилися досліджувати знайомий із щоденного слововжитку феномен крізь призму раніше вже апробованих уявлень і понять, засобами яких спробували версифікувати, увиразнити риторичність цього квазі-терміна – «художня майстерність».

З цією метою був обраний досвід авторитетного письменника, твори якого розділялися на дві групи з огляду публічного визнання і частотності літературознавчого аналізу або сучасної інтерпретаційної практики. У цьому зв'язку нам видався репрезентативним М. Вінграновський – актор, режисер, поет і прозаїк.

Усе це і зумовлює, на наш погляд, **актуальність** нового дослідження художньої майстерності М. Вінграновського крізь призму аналізу художнього світу як сутнісної категорії твору.

У поле наших спостережень потрапляє письменницький текст, засоби його творення, норми функціонування голосу автора в діалозі з голосами персонажів. У центр дослідження потрапляє специфіка художнього викладу й нарації. Тому нашим наміром було дослідити, які саме форми художнього викладу й у який спосіб використовує М. Вінграновський у своїх повістях, з

якою метою (з погляду майстерності) він це робить, як саме викладова манера «вписується» в контекст його творів. Далі звертаємо увагу на те, як у художньому світі повістей проявляється міфологізм та «зоопсихологіям» і моделюється хронотоп.

Мета дипломної роботи – дослідити художній світ повістєвої прози Миколи Вінграновського.

Ця мета передбачає розв’язання таких конкретних завдань:

- проаналізувати категорію «художній світ» у світлі новітніх інтерпретацій;
- простежити літературно-критичний дискурс з приводу повістєвої прози письменника, твори якого найменше інтерпретовані з погляду традиційної теорії викладових форм;
- проаналізувати образ головних героїв і їх ціннісних орієнтацій у повістях «Первінка», «Сіроманець», «Кінь на вечірній зорі», «У глибині дощів», «Манюня»;
- окреслити художній хронотоп у повісті «Первінка»;
- висвітлити особливості наративу у повісті «Манюня».

Об’єкт дослідження – повісті «Первінка», «Сіроманець», «Кінь на вечірній зорі», «У глибині дощів», «Манюня» М. Вінграновського.

Предмет дослідження – художній світ як сутнісна категорія повістєвої прози письменника.

Наукова новизна отриманих результатів. Уперше крізь призму наратології досліджено особливості художнього світу повістей М. Вінграновського, окреслено образ персонажів і їх ціннісних орієнтацій, хронотопу і візуальної складової творів.

Теоретико-методологічну основу дослідження становлять праці В. Базилевського, М. Бахтіна, О. Білецького, О. Гомілко, М. Грицкевича, А. Гурбанської, І. Дзюби, В. Дончика, Л. Жабицької, В. Жирмунського, М. Зубрицької, Ю. Івакіна, В. Ізера, Р. Інгардена, В. Калашника, Г. Клочека, О. Кондратенка, Ю. Крістевої, М. Лазарука, Н. Линник, Д. Ліхачова, С. Луцка,

В. Марка, В. Моренця, О. Паруші, О. Преснякова, В. Саєнка, Т. Салиги, М. Слабошпицького, М. Славової, Л. Собчук, Л. Старовойт, Л. Стороженка, Л. Талалая, Л. Тарнашинської, В. Фащенко, В. Халізева, О. Червінської.

Методи дослідження. В основу дипломної роботи покладено культурно-історичний, контекстуальний, порівняльний, описовий, структурно-функціональний методи.

Теоретичне значення роботи полягає у вивченні художньої майстерності М. Вінграновського крізь призму повістєвої прози, виявленні зв'язків повістей з українською класичною і світовою літературами й іншими культурними текстами.

Практичне значення одержаних результатів. Фактичний матеріал, теоретичні положення, висновки дипломної роботи можуть бути використані у процесі викладання теорії й історії української літератури. Отримані результати можна використовувати для розширення проблематики курсових, дипломних і магістерських робіт, у підготовці посібників з теорії й історії української літератури, у шкільній практиці.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження обговорено і схвалено на засіданні кафедри української літератури Інституту філології і журналістики Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (протокол №12 від 12.04.2016 р.). Основні результати дипломного дослідження були апробовані на звітній науковій конференції викладачів, аспірантів, магістрантів і студентів Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Публікації. За матеріалами дипломної роботи надруковано 1 статтю «Сюжетно-композиційні особливості повісті «Кінь на вечірній зорі» Миколи Вінграновського» (Вінниця, 2016).

Структура роботи. Дипломна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаної літератури (60 позицій друкованої літератури і 2 позиції інтернет-ресурсів) Загальний обсяг роботи становить 59 сторінок, основна частина складає 53 сторінки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Базилевський В. Маршал Вінграновський / В. Базилевський // Кур'єр Кривбасу. – 2005. – № 193. – С. 157–168.
2. Бахтин М. Литературно-критические статьи / М. Бахтин. – М., 1987. – 541 с.
3. Бахтин М. Формы времени и хронотопа в романе. Очерки по исторической поэтике / М. Бахтин // Вопросы литературы и эстетики. – М., 1975. – С. 234–235.
4. Бахтин М. Проблемы поэтики Достоевского / М. Бахтин. – М., 1972. – 167 с.
5. Белецкий А. Избранные труды по теории литературы / А. Белецкий. – М., 1964. – 482 с.
6. Білецький О. Зібрання праць: В 5-ти томах / Редкол.: М. Гудзій (голова) та інші / О. Білецький. – К. : Наукова думка, 1966. – Т. 3. – 529 с.
7. Бондар-Терещенко І. Тютюнник і Вінграновський : «умонтовані» в час / І. Бондар-Терещенко // Дзеркало тижня. – 2011. – № 47. – С. 10.
8. Вінграновський М. Вибрані твори / М. Вінграновський / передм. І. Дзюби. – К. : Дніпро, 1986. – 463 с.
9. Вінграновський М. Вибрані твори: у 3 т. – Т. 1. Поезії / Вступна стаття Т. Салиги / М. Вінграновський. – Тернопіль : Богдан, 2004. – 400 с.
10. Вінграновський М. В глибині дощів / М. Вінграновський. – К. : Рад. письменник, 1985. – 256 с.
11. Вінграновський М. П'ять повістей: повісті / М. Вінграновський. – К. : Дніпро, 1987. – 166 с.
12. Гомілко О. Метафізика тілесності: концепт тіла у філософському дискурсі / О. Гомілко. – К. : Наукова думка, 2001. – 340 с.
13. Грицкевич М. Автор и читатель : аспекты проблемы / М. Грицкевич // Автор і авторство у словесній творчості : зб. наук. праць до 40-річчя кафедри теорії та методики викладання літератури Одеського нац. ун-у ім. І.І. Мечникова / [відп. ред. проф. Н.М. Шляхова]. – Одеса : Поліграф, 2007. –

С. 97–120.

14. Гурбанська А. Микола Вінграновський: діалог письменника й кінематографіста / А. Гурбанська // Наукові записки КДПУ. Серія: Філологічні науки / літературознавство // ред.: Г. Клочек, В. Лучик, В. Марко. – Кіровоград : КДПУ, 2012. – Вип. 110: Художня література і кінематограф: проблеми інтерактивності : Матеріали Всеукраїнської наукової конференції 4-7 квітня 2012. – С. 46–55.

15. Дзюба І. Історичний міф Миколи Вінграновського: передмова / І. Дзюба // Вінграновський М.С. Вибрані твори : [у 3 т]. – Т. 2 : Северин Наливайко. – Тернопіль : Богдан, 2004. – С. 5–9.

16. Дончик В. Зупинені миті: статті, спогади, полеміка / В. Дончик. – К. : Рад. письмен., 1989. – 351 с.

17. Дудар Н. Дитяча рецепція світу у прозовому дискурсі Миколи Вінграновського / Н. Дудар // *Studia Methodologica* : [науковий збірник] / гол. Р.Гром'як; відп. ред. Ю. Завадський ; редкол.: О. Куца, М. Лабашук, Н. Поплавська [та ін.]. – Тернопіль : ТНПУ, 2009. – Вип. 29. – С. 99–103.

18. Жабицкая Л. О психологическом подходе в исследовании восприятия литературы / Л. Жабицкая // Проблемы социологии и психологии чтения. – М., 1975. – С. 135–136.

19. Женетт Ж. Фигуры: В 2 томах. – Т. 2. – М.: Изд-во им. М. и С. Сабашниковых, 1998. – 472 с.

20. Жирмунский В. Теория стиха / В. Жирмунский. – Ленинград, 1975. – 643 с.

21. Зубрицька М. *Ното legens* : читання як соціокультурний феномен / Марія Зубрицька. – Львів : Літопис. – 352 с.

22. Івакін Ю. Нотатки шевченкознавця / Ю. Івакін. – К., 1986. – 311 с.

23. Ізер В. Процес читання, феноменологічне наближення / В. Ізер ; [пер. з нім. М. Зубрицької] // Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. / За ред. М. Зубрицької. – [2-е вид., доп.]. – Львів : Літопис, 2001. –

С. 349–367.

24. Інгарден Р. Про пізнання літературного твору / Р. Інгарден // Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. / За ред. М. Зубрицької. – Львів., 2002. – С. 179.

25. Інгарден Р. Художні цінності та естетичні цінності / Р. Інгарден // Філософська думка. – 2005. – № 6. – С. 65–87.

26. Калашник В. Лінгвокультурні та лінгвостилістичні виміри слова в художньому тексті (на матеріалі оповідання Григора Тютюнника «Холодна м'ята») / В. Калашник // Лінгвостилістичні дослідження : Збірник наук. пр. ХНПУ ім. Г. Сковороди. – 2012. – Вип. 33. – С. 83–88.

27. Клочек Г. Художнє мислення автора як системо/формо/стилєтворчий чинник // Наукові записки. – Випуск : 61. – Серія: Філологічні науки (літературознавство). – Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2005. – С. 3–9.

28. Кондратенко О. Мужність. Людяність. Ліризм. Режисери і фільми / О. Кондратенко. – К., 1980. – 297 с.

29. Крістева Ю. Полілог / Ю. Крістева ; [пер. з фр. П. Таращука]. – К. : Юніверс, 2004. – 480 с.

30. Лазарук М. Микола Вінграновський : Степовий Сварог : есе про незабутні мандри Україною з Миколою Вінграновським / М. Лазарук. – Харків : Фоліо, 2009. – 185 с.

31. Линник Н. Синтез мистецтв у малій прозі Миколи Вінграновського / Н. Линник // Вісник Львівського університету. Серія філологічна. – 2014. – Вип. 60(1). – С. 249–256.

32. Лихачев Д. Внутренний мир художественного произведения / Д. Лихачев // Вопросы литературы. – 1968. – № 8. – С. 74–87.

33. Літературознавча рецепція і компаративістичний дискурс: Монографія / Авт.: Р. Гром'як, В. Боднар, Р. Бубняк; За ред. Р. Гром'яка. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2004. – 366 с.

34. Література. Теорія. Методологія / Упорядкування і наукова редакція Данути Уліцької. – К., 2006. – 544 с.
35. Луцак С. Домінанта як ментальне осердя художньо-естетичного процесу (на матеріалі української літератури межі ХІХ-ХХ ст.) : [монографія] / С. Луцак. – Івано-Франківськ : Фоліант, 2010. – 400 с.
36. Марко В. Вічна таїна слова / В. Марко. – Кіровоград, 1990. – С. 186–205.
37. Мид М. Культура и мир детства / М. Мид. – М.: Главная редакция восточной литературы изд-ва «Наука», 1988. – 429 с.
38. Моренець В. Віхи життя і творчості М. Вінграновського / В. Моренець // Вінграновський М. Вибрані твори. – К. : Дніпро, 2004. – С. 819–822.
39. Моренець В. Свобода поезії і поезія свободи (До 60-ліття М.Вінграновського) / В. Моренець // Дивослово. – 1996. – №11. – С. 10–14.
40. Папуша О. Наратив дитячої літератури : специфіка художнього дискурсу : Автореф. дис. канд. філолог. наук / О. Папуша. – Тернопіль, 2004. – 19 с.
41. Пресняков О. Поэтика познания и творчества / О. Пресняков. – М., 1980. – 218 с.
42. Саєнко В. Поетика композиції історичного роману Миколи Вінграновського «Наливайко» / В. Саєнко // Проблеми сучасного літературознавства : збірник наукових праць. – Вип. 3 / (відп. ред. Н.М. Шляхова). – Одеса : Маяк, 1999. – С. 218–248.
43. Салига Т. Микола Вінграновський / Т. Салига. – К. : Рад. письменник, 1989. – 167 с.
44. Салига Т. Поет – це слово, це його життя... / Т. Салига // Дзвін. – 2004. – № 11. – С.116–126.
45. Сивокінь Г. Довга дорога : стиль роману / Г. Сивокінь // Літ. Україна. – 1979. – 14 серпн. – С. 15–16.
46. Слабошпицький М. Сюжет нервів, вболівань, радості /

М. Слабошпицький // Вітчизна. – 1986. – № 11. – С. 174–178.

47. Славова М. Попелюшка літератури / М. Славова. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2002. – 82 с.

48. Словник літературознавчих термінів [Електроний ресурс] // Режим доступу: <http://www.ukrlit.vn.ua/info/dict/vkkr2.html>

49. Собчук Л. Пам'ять з часів війни (багатосуб'єктна гетерогенна нарація у художньому світі М. Вінграновського: повість «Первінка» і новели «Бинь-бинь-бинь...», «Наш батько» / Л. Собчук // Герменевтика і проблеми літературознавчої інтерпретації. Монографія / Тернопільський національний педагогічний університет ім. В. Гнатюка; за ред. Р. Гром'яка. – Тернопіль, 2006. – С. 239–252.

50. Собчук Л. Сучасна наратологічна термінологія як засіб осмислення художньої прози М. Вінграновського (на прикладі повісті «Манюня») / Л. Собчук // Вісн. Житомир. держ. ун-ту ім. І. Франка. – 2006. – Вип. 26. – С. 143–146.

51. Старовойт Л. Своєрідність художнього світу дитинства в прозі Миколи Вінграновського / Л. Старовойт // Науковий вісник Миколаївського державного університету. Вип. 14. Філологічні науки. Збірник наукових праць. – Миколаїв, 2007. – С. 117–122.

52. Стороженко Л. Національний університет «Києво-Могилянська академія» Художні особливості повістярської спадщини М. Вінграновського / Л. Стороженко // Вісник Харківського національного університету ім. В. Каразіна. – № 936. – Вип. 61. – С. 14–20.

53. Сугестивність інформації (про підтекст) [Електроний ресурс] // Режим доступу: <http://ua.textreferat.com/referat-5706-3.html>

54. Талалай Л. Передчуття любові і добра / Л. Талалай // Вінграновський М. Вибрані твори. – К. : Дніпро, 2004. – С. 5–16.

55. Тарнашинська Л. На срібному березі Миколи Вінграновського / Л. Тарнашинська // Тарнашинська Л. Микола Вінграновський : «Все на світі з людської душі» : бібліографічний нарис. – К. : Національна парламентська

бібліотека України, 2006. – 108 с.

56. Тютюнник Г. Вибрані твори : Оповідання. Повісті / Г. Тютюнник. – К. : Дніпро, 1981. – 607 с.

57. Фащенко В. У глибинах людського буття / В. Фащенко. – К. : Дніпро, 1981. – 279 с.

58. Хализев В. Теория литературы / В. Хализев. – М., 2000. – 238 с.

59. Червінська О. Комплекс ідей рецептивної поетики в актуальній методологічній пер-спективі / О. Червінська // Червінська О., Зварич І. Сажина А. Психологічні аспекти актуальної рецепції тексту : Теоретико-методологічний погляд на сучасну практику словесної культури : науковий посібник. – Чернівці : Книги XXI, 2009. – С. 7–100.

60. Чичерин А. Ритм образа : стилистические проблемы / А. Чичерин. – М. : Советский писатель, 1980. – 396 с.